

Komission ehdotus neuvoston suositukseksi työmarkkina- vuoropuhelun vahvistamisesta Euroopan unionissa (COM(2023) 38 final) ja Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaali- komitealle ja alueiden komitealle: Työmarkkinaosapuol- ten vuoropuhelu vahvemmakeksi Euroopan unionissa: koko potentiaali käyttöön oikeudenmukaisten siirtymien hallin- nassa (COM(2023) 40 final)

Kokous

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi neuvoston suositusehdotuksen ja tiedonannon 25.1.2023. Ehdotusta neuvoston suositukseksi on käsitelty Ruotsin johdolla neuvoston sosiaaliasioiden työryh-
mässä. Neuvoston suositus on tiettävästi tarkoitus hyväksyä TSTK-neuvostossa
12.6.2023. Suositus liittyy Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin 8. periaatteeseen,
joka koskee sekä työmarkkinajärjestöjen ja hallituksen, kolmikantaisen työmarkkinavuoropuhelun että myös järjestöjen keskinäisen välisen vuoropuhelun ja työehtosopimustoiminnan edistämistä. Asia sisältyi myös komission tiedonantoon Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toimeenpano-ohjelmasta (COM/2021/102 final). EU:n jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikkaa koskevat suuntaviivat (suuntaviiva 7) koskee kolmikantaisen sekä työmarkkinavuoropuhelun edistämistä sekä työmarkkinajärjestöjen keskinäisen vuoropuhelun ja työehtosopimustoiminnan edistämistä.

Suomen kanta

Ehdotus neuvoston suositukseksi

Suomi pitää tärkeänä sekä työmarkkinaosapuolen keskinäisen vuoropuhelun, että hallitusten ja työmarkkinajärjestöjen kesken harjoitettavan kolmikantaisen vuoropuhelun edistämistä ja sen mahdollisuuksien tehokasta hyödyntämistä sekä EU-tasolla että jäsenvaltioissa. Suomi korostaa, että neuvoston suosituksessa tulee kunnioittaa täysin kansallisia toimintatapoja ja työmarkkinaosapuolten riippumattomuutta.

On kannatettavaa, että jäsenvaltiot kuulevat työmarkkinaosapuolia erityisesti työllisyys- ja sosiaalipolitiikan suunnittelussa ja täytäntöönpanossa kansallisia käytäntöjä noudattaen. Työmarkkinaosapuolten osaamista on hyvä hyödyntää myös ratkaistaessa uusia työnteon muotoja ja epätyypillisiä työsuhteita koskevia haasteita.

Työntekijä- ja työnantajajärjestöjen valmiuksien lisääminen esimerkiksi varmistamalla, että niillä on mahdollisuus saada riittävän kattavasti ja oikea-aikaisesti asiaankuuluvaa tietoa, on työmarkkinaosapuolten välisen vuoropuhelun olennainen edellytys kaikissa EU-maissa. Erityisen tärkeää järjestöjen valmiuksien kehittäminen on niissä jäsenvaltioissa, joissa työmarkkinavuoropuhelu on heikkoa.

Suomi tukee lähtökohtaisesti komission ehdotusta, mutta pyrkii selkeyttämään eräitä kirjauksia. Esimerkiksi 22 johdantokappaleen sanamuotoa tulisi selkeyttää siten että siinä viitattaisiin selkeämmin sellaisten itsensä työllistäjien oikeuteen solmia työehtosopimuksia, jotka ovat työntekijöihin rinnastettavia EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaisesti (C-413/13, *Kunsten Informatie en Media v Staat der Nederlanden*). Suomi pyrkii selkeyttämään myös suosituksen 8 c) kohtaa siten, että kohdan ei voida tulkita rajoittavan järjestöjen sopimusautonomiata eikä tarkoittavan esimerkiksi että, jäsenvaltion työehtosopimuksia koskevan lainsäädännön olemassaolo lähtökohtaisesti rajoittaisi työmarkkinajärjestöjen sopimusautonomiata.

Komission tiedonanto

Suomi tukee komission suunnittelemaa toimia, joilla se aikoo edistää työmarkkinaosapuolten osallistumista EU:n tasolla. Näihin kuuluvat alakohtaisen Euroopan tason työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun nykyaikaistaminen yhdessä EU:n tason työmarkkinaosapuolten kanssa, työmarkkinaosapuolten sopimustoiminnan tukeminen erityisesti hallinnollisen tuen ja oikeudellisen neuvonnan avulla.

Myös komission aikomus lisätä EU:n tukea työmarkkinaosapuolille sekä perustaa yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa tutkimusverkosto, jonka tehtävänä on seurata ja edistää EU:n tason työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua, ovat kannatettavia aloitteita. Suomi tukee myös toimia, joilla komissio parantaa työmarkkinaosapuolten mahdollisuuksia osallistua EU:n päätöksentekoon siten, että komissio kuulee eri aloja edustavien Euroopan tason työmarkkinaosapuolten näkemyksiä EU:n poliittisista painopisteistä ennen komission työohjelman laatimista.

On myös hyvä, että komissio aikoo edelleen edistää työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua kansainvälisellä tasolla Kansainvälisen työjärjestön (ILO), Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) ja muiden järjestöjen kanssa sekä että komissio kannustaa jäsenmaita jatkamaan ILO:n yleissopimusten ratifiointia ja tehokasta täytäntöönpanoa.

Pääasiallinen sisältö

1) Ehdotus neuvoston suositukseksi

Komission mukaan ehdotetussa neuvoston suosituksessa kunnioitetaan täysin kansallisia toimintatapoja ja työmarkkinaosapuolten riippumattomuutta. Suosituksen avulla jäsenmaat voivat määritellä, miten nämä tavoitteet voidaan parhaiten saavuttaa ottaen huomioon kunkin maan erityisolosuhteet.

Komission mukaan suositusehdotuksen tavoitteena on tukea EU-maiden toimia, joilla vahvistetaan työmarkkinavuoropuhelua ja työehtosopimusneuvotteluja kansallisella tasolla. Jäsenvaltioiden tulisi toteuttaa toimia kansallisen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti tiiviissä yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa ja kunnioittaen niiden päätöksenteon itsenäisyyttä (autonomiia).

Suosituksessa kehoitettaisiin jäsenvaltioita varmistamaan mahdollisuudet kolmikantaiseen ja kahdenväliseen työmarkkinavuoropuheluun, mukaan lukien toimialat ylittävät, alakohtaiset, yritys- tai aluetason työehtosopimusneuvottelut.

Jäsenvaltioiden tulisi varmistaa edellytykset kahdenväliselle ja kolmikantaiselle vuoropuhelulle seuraavilla keinoilla:

- a) kunnioittamalla järjestäytymisvapautta ja työehtosopimusneuvotteluja koskevia perusoikeuksia;
- b) edistämällä vahvoja, riippumattomia ammattiliittoja ja työnantajajärjestöjä,
- c) ryhtymällä toimiin mainittujen järjestöjen valmiuksien vahvistamiseksi;
- d) varmistamalla työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun osallistumista varten tarvittavien tietojen saatavuus;
- e) edistämällä kaikkien osapuolten sitoutumista sosiaaliseen vuoropuheluun;
- f) edistämällä sosiaalisen vuoropuhelun mukautumista digitaali-aikaan ja työehtosopimusneuvotteluja uudessa työelämässä sekä
- g) varmistamalla asianmukainen institutionaalinen tuki.

Komission ehdotuksessa neuvoston suositukseksi suositellaan, että jäsenmaat

- varmistavat työmarkkinaosapuolten oikea-aikaisen, systemaattisen ja merkityksellisen kuulemisen työllisyys- ja sosiaalipolitiikan sekä tarvittaessa talous - ja muun politiikan suunnittelussa
- mahdollistavat työmarkkinajärjestöjen valmiuksien lisäämisen esimerkiksi varmistaamalla, että niillä on mahdollisuus saada tehokkaan vuoropuhelun ja työehtosopimus-toiminnan edellyttämää tietoa eri sektoreilta.

Suosituksessa edellytettäisiin myös työmarkkinajärjestöjen tunnustamista sekä turvataan luottamushenkilöiden asemaa tilanteessa, jossa työpaikalla on sekä luottamushenkilöitä että valittuja henkilöstön edustajia. Lisäksi suosituksessa turvattaisiin henkilöstön edustajien asemaa negatiivisilta toimilta työehtosopimusneuvotteluihin osallistumisen seurauksena. Myös työnantajia suojattaisiin laittomilta toimilta työehtosopimusneuvottelujen yhteydessä.

Työehtosopimustoimintaa tulisi tukea sopimusten aikaansaamiseksi mm sovittelun avulla sekä työehtosopimusten täytäntöönpanossa mm. tulkintaerimielisyyksien ratkaisemiseksi oikeudellisten menettelyjen avulla.

Työehtosopimustoiminnan tulisi olla mahdollista kaikilla soveltuvilla tasoilla ja eri tasojen välisen toiminnan yhteensovitus olisi hyvä kannustaa.

Työehtosopimusten kattavuutta tulisi edistää ja tehokasta työehtosopimustoimintaa mahdollistaa poistamalla työmarkkinavuoropuhelun ja työehtosopimustoiminnan esteitä uusissa työn teon muodoissa ja epätyypillisessä työssä.

Suosituksen johdantokappaleessa 22 viitataan EU-tuomioistuimen linjauksiin itsensä työllistäjien oikeudesta neuvotella työehtosopimuksia sekä komission yksinyrittäjien työehtosopimuksista suhteessa kilpailuoikeuteen antamiin suuntaviivoihin.

Suosituksen 8 c) kohdassa todettaisiin, että poikkeamiset ylemmän tason työehtosopimuksista pitäisi toteuttaa silloin, kun ne ovat oikeutettuja ja sovittu yhdessä työmarkkinajärjestöjen kesken. Kun työehtosopimusjärjestelmää säännellään lainsäädännöllä, poikkeamista tulisi säätää, kun työmarkkinajärjestöjä on kuultu asiasta.

Suosituksen mukaan myös työehtosopimusten toimeenpanoa tulisi tukea tarvittaessa tarkastuksin sekä seuraamuksin. Suosituksen mukaan vuoropuhelua tulisi edistää myös parantamalla tietoisuutta ja osaamista. Kansallisten työmarkkinajärjestöjen toimia tulee tukea myös, jotta ne voivat ottaa paremmin huomioon sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisen kohtelun edistämisen niin edustautumisessaan kuin myös temaattisissa prioriteeteissään.

Suosituksen toimeenpano voidaan myös jättää soveltuvin osin sekä kansallisen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti työmarkkinaosapuolten tehtäväksi.

Suosituksen merkitystä korostaisi sen tehokas seurantajärjestelmä. Jäsenvaltioiden tulisi laatia yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa lista toimista, joita maassa on tehty suosituksen toimeenpanemiseksi ja toimittaa se komissiolle 18 kuukauden kuluessa suosituksen julkaisemisesta.

Suosituksessa pidettäisiin hyvänä komission aikomusta kehittää indikaattoreita suosituksen seurantaan varten yhdessä EU:n työllisyyskomitean ja työmarkkinaosapuolten kanssa relevantin tiedon keräämiseksi työmarkkinavuoropuhelusta ja työehtosopimustoiminnasta. Suosituksessa tuettaisiin myös komission aikomusta seurata säännöllisesti suosituksen noudattamista.

2) Komission tiedonanto

Komission tiedonannon mukaan komission tavoitteena on edistää työmarkkinaosapuolten osallistumista EU:n tasolla. EU-tason työmarkkinaosapuolten roolia EU:n päätöksenteossa sekä alakohtaista EU:n tason vuoropuhelua pyritään vahvistamaan useilla toimenpiteillä.

Komissio ilmoittaa tukevansa alakohtaista Euroopan tason työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua nykyaikaistamalla sen puitteita ja mahdollisesti tarkistamalla nykyisiä sääntöjä tiiviissä yhteistyössä EU:n tason työmarkkinaosapuolten kanssa.

Komissio lupaa tukea EU-tason työmarkkinaosapuolten sopimustoimintaa erityisesti antamalla hallinnollista tukea ja oikeudellista neuvontaa. Se lupaa tukea järjestöjen osamisen kehittämistä sellaisten Euroopan tason sopimusten laadinnassa, jotka on tarkoitus saattaa jäsenvaltioita sitoviksi neuvoston direktiivillä.

Lisäksi komissio ilmoittaa edistävänsä työmarkkinaosapuolten osallistumista EU:n päätöksentekoon esimerkiksi pyytämällä eri alojen Euroopan tason työmarkkinaosapuolten näkemyksiä EU:n poliittisista painopisteistä ennen komission työohjelman laatimista.

Komissio lupaa tehostaa EU:n teknistä ja taloudellista tukea työmarkkinaosapuolille. Komissio perustaa yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa esimerkiksi tutkimuskustannuksen, jonka tehtävänä on seurata ja edistää EU:n tason työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua.

Lisäksi komissio kehottaa työmarkkinaosapuolia neuvottelemaan ja tekemään enemmän sopimuksia ja edistämään jäsenhankintaa ja parantamaan edustavuutta sekä ammattiliitoissa että työnantajajärjestöissä.

Komissio edistää työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua myös kansainvälisellä tasolla Kansainvälisen työjärjestön (ILO), Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) ja muiden järjestöjen kanssa. Komissio kannustaa jäsenmaita jatkamaan ILO:n yleissopimusten ratifiointia ja tehokasta täytäntöönpanoa.

Komission tiedonannon mukaan naisten osuus ammattiliitoissa vaihtelee merkittävästi EU-maiden kesken. Naisten määrä on yleisesti lisääntymään pain, vaikka järjestäytymisen on muutoin vähentynyt. Naiset ovat kuitenkin edelleen aliedustettuina ammattiliittojen johtotehtävissä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Neuvoston suositus ei ole jäsenvaltioita oikeudellisesti sitova.

SEUT 153 (1) (f) artikla yhdessä 292 artiklan kanssa. Päätös edellyttää neuvoston yksimielistä päätöstä.

SEUT 153 (1) (f) artikla koskee jäsenvaltioiden toiminnan tukemista, kun on kyse työntekijöiden ja työnantajien edustamisesta ja heidän etujensa kollektiivisesta turvaamisesta, mukaan lukien yhteistoiminta työpaikalla, jollei 5 kohdasta muuta johdu. 5. kohdassa säädetään, että tämän artiklan määräyksiä ei sovelleta palkkoihin, järjestäytymisoikeuteen, lakko-oikeuteen eikä oikeuteen määrätä työsulusta.

SEUT 292 artiklassa todetaan, että neuvosto antaa suosituksia. Se tekee ratkaisunsa komission ehdotuksesta aina silloin, kun perussopimuksissa määrätään, että neuvosto hyväksyy säädöksen komission ehdotuksesta. Neuvosto tekee ratkaisunsa yksimielisesti aloilla, joilla unionin säädöksen antaminen edellyttää yksimielisyyttä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Neuvoston suositusta ei tarvitse käsitellä Euroopan parlamentissa

Alustavien tietojen mukaan Euroopan parlamentin työllisyyskomitea on kuitenkin ai-keissa käsitellä sekä tiedonantoa että myös suositusta.

Kansallinen valmistelu

EU-työoikeusjaosto 9.2.2023

EU-työsuojelujaosto, kirjallinen menettely 10.-13.2.2023

EU-työllisyysjaosto, kirjallinen menettely 9.-13.2.2023

EU-sosiaalijaosto, kirjallinen menettely 10.-13.2.2023

Eduskuntakäsittely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Suomessa työmarkkinavuoropuhelusta ja työehtosopimusneuvotteluista on säännöksiä useissa laeissa.

Työehtosopimuksista säädetään työehtosopimuslaissa (436/1946), työsopimuslaissa (55/2011), merityösopimuslaissa (756/2011), laissa oikeudenkäynnistä työtuomioistuinmissa (646/1974), laissa työehtosopimusten yleissitovuuden vahvistamisesta (56/2001) sekä laissa työriitojen sovittelusta (354/1962).

Yhteistoimintaa ja henkilöstön hallinto-osallistumista säännellään yhteistoimintalaissa (1333/2021), laissa yhteistoiminnasta suomalaisissa ja yhteisönlaajuisissa yritysryhmissä (335/2007) sekä laissa henkilöstöedustuksesta eurooppayhtiössä ja eurooppa-osuuskunnassa sekä työnantajavelvoitteista ja henkilöstöedustuksesta rajat ylittävissä yritysjärjestelyissä (758/2004). Yhteistoiminta-asiamiehestä annetussa laissa (216/2010) säädetään yhteistoiminta-asiamiehen tehtävistä näiden lakien valvonnessa.

Työsuojelun yhteistoimintaa työpaikalla säännellään laissa työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (44/2006).

Työmarkkinaosapuolten ja työntekijöiden edustajien asemaa asemaa turvataan työsopimuslain ja merityösopimuslain ohella, myös yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014) ja rikoslaissa.

Ammatilliseen toimintaan perustuvan syrjinnän kieltoa koskevat yhdenvertaisuuslain ja rikoslain säännökset.

Valtion virastojen ja laitosten sekä kuntien ja hyvinvointialueiden osalta sovellettavaksi tulevat myös erityissäännökset työmarkkinavuoropuhelusta.

Työmarkkinaosapuolia kuullaan erityisesti työelämää, työsuojelua ja sosiaaliturvaa koskevassa lainvalmistelussa.

Työoikeus kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 21) kohdan nojalla valtakunnan toimivaltaan Ahvenanmaan maakunnan ja kuntien palveluksessa olevien virkaehtosopimuksia koskevin poikkeuksin.

Taloudelliset vaikutukset

Neuvoston suositus ei ole oikeudellisesti sitova eikä sillä ole välittömiä taloudellisia vaikutuksia ja sen sisältämillä suosituksilla, ohjeistuksilla ja ehdotuksilla ei ole välittömiä taloudellisia vaikutuksia valtion tai EU:n budjettiin.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Komission ehdotus neuvoston suositukseksi työmarkkinavuoropuhelun vahvistamisesta Euroopan unionissa (COM(2023) 38 final)

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaali-komitealle ja alueiden komitealle: Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu vahvemmaksi Euroopan unionissa: koko potentiaali käyttöön oikeudenmukaisten siirtymien hallinnassa (COM(2023) 40 final)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Liisa Heinonen, työ- ja elinkeinoministeriö, hallitusneuvos, liisa.heinonen@gov.fi, p. +358 50 396 0605

Sarita Friman, VNEUS, EU-erityisasiantuntija, sarita.friman@gov.fi, p. +358 50 441 0966

VAHVA-tunnus

EU/430/2023

EU/431/2023

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite